

Original Research Paper

TƏLƏBƏLƏRİN ÖZÜNÜTƏNZİMLƏYƏN ÖYRƏNMƏ BACARIQLARININ MÜASİR TƏHSİL MÜHİTİNDƏ İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ

Çinarə Tağızadə

<https://orcid.org/0009-0007-3573-9584>

Naxçıvan Dövlət Universiteti nəzdində Naxçıvan Dövlət Texniki Kolleci, Naxçıvan, Azərbaycan

Article history

Received: 30.09.2026

Revised: 08.10.2026

Accepted: 16.10.2026

*Corresponding Author: Çinarə
Tağızadə, Naxçıvan Dövlət
Universiteti, Naxçıvan, Azərbaycan
Email: cinaretagizade.tk@gmail.com

Xülasə

Müasir təhsil mühitində onlayn, hibrid və ənənəvi modellərin birləşməsi tələbələrə məqsəd qoymağı, vaxtı idarə etməyi, öyrənmə prosesinə nəzarət etməyi və nəticələri qiymətləndirməyi tələb edir. Məqalədə seçilmiş elmi mənbələrin nəzəri və müqayisəli təhlili əsasında özünütənzimləyən öyrənmənin inkişafına təsir edən amillər araşdırılır. Təhlil göstərir ki, planlaşdırma, özünümonitorinq, refleksiya və məqsədyönlü rəy bu prosesin əsas komponentləridir. Layihə əsaslı fəaliyyət, autentik qiymətləndirmə, həmyaşd rəyi, rəqəmsal platformalar və adaptiv texnologiyalar tələbələrin məsuliyyət hissini gücləndirə bilər, lakin bu, müəllimin mentor və fasilitator kimi çıxış etməsini tələb edir. Məqalədə tələbə təşəbbüsünü, pilləli müəllim dəstəyini, məqsədyönlü texnologiyaları və autentik qiymətləndirməni birləşdirən “tənzimləyici öyrənmə ekosistemi” modeli təklif olunur, praktik tövsiyələr verilir və tədqiqatın məhdudiyyətləri qeyd edilir.

Açar sözlər: özünütənzimləyən öyrənmə; hibrid təhsil; metakognitiv bacarıqlar; rəqəmsal öyrənmə; autentik qiymətləndirmə; həmyaşd rəyi; tənzimləyici öyrənmə ekosistemi

GİRİŞ

Ali təhsildə öyrənmə artıq yalnız müəllimin izahına və hazır məlumatın mənimsənilməsinə söykənmir. Onlayn platformaların, hibrid tədrisin və süni intellekt əsaslı alətlərin yayılması tələbənin öyrənmə prosesindəki mövqeyini dəyişib. İndi tələbədən məqsədlərini müəyyənləşdirmək, mənbələri seçmək, fəaliyyətini planlaşdırmaq, nəticələrini yoxlamaq və öz inkişaf istiqamətini müəyyən etmək gözlənilir. Bu dəyişiklik özünütənzimləyən öyrənmə bacarıqlarını ali təhsilin əsas kompetensiyalarından birinə çevirir.

Özünütənzimləyən öyrənmə tələbələrin öz fəaliyyətinə şüurlu şəkildə nəzarət etdiyi, məqsədlərini müəyyənləşdirdiyi, uyğun strategiyaları seçdiyi, çətinlikləri təhlil etdiyi və əldə etdiyi nəticələri qiymətləndirdiyi prosesdir. Bu yanaşma yalnız materialın yadda saxlanmasını deyil, həm də tələbələrin necə öyrəndiklərini dərk etməsini əhatə edir. Onlayn və qarışıq öyrənmə mühitlərində

aparılmış tədqiqatların icmalları göstərir ki, özünütənzimləyən öyrənmə strategiyaları akademik nəticələrlə, öyrənməyə cəlb olunma və öyrənmədə davamlılıqla əlaqəlidir (Luo & Zhou, 2024; Xu et al., 2023).

Lakin rəqəmsal imkanların artması özünütənzimləmənin öz-özünə inkişaf edəcəyi anlamına gəlmir. Eyni platformadan istifadə edən tələbələr məqsəd qoymaq, vaxtı bölüşdürmək və öz anlayışlarını yoxlamaq baxımından bir-birindən fərqlənə bilirlər. Buna görə müasir tədrisin əsas vəzifəsi daha çox məlumat təqdim etmək deyil, tələbələrin həmin məlumatı idarə etmək və mənalı biliyə çevirmək bacarığını inkişaf etdirməkdir. Bu baxımdan özünütənzimləyən öyrənməni tələbə, müəllim, rəqəmsal texnologiya və qiymətləndirmə arasında dinamik münasibətlər sistemi kimi nəzərdən keçirmək məqsədəuyğundur.

Bu məqalənin məqsədi müasir təhsil mühitində özünütənzimləyən öyrənmə bacarıqlarının inkişafına təsir edən əsas amilləri müəyyən etmək və onları vahid pedaqoji modeldə birləşdirməkdir. Aşağıdakı suallar qoyulmuşdur: Özünütənzimləyən öyrənmənin əsas komponentləri hansılardır? Müəllim tələbə muxtariyyətini hansı yollarla dəstəkləyə bilər? Rəqəmsal texnologiyalar, layihə fəaliyyəti, qiymətləndirmə və həmyaşd rəyi bu prosesdə hansı funksiyaları yerinə yetirir? Bu amillər bir-biri ilə necə əlaqələndirilməlidir?

METODOLOGİYA

Məqalə özünütənzimləyən öyrənmə və müasir təhsil mühiti üzrə seçilmiş elmi mənbələrin nəzəri və müqayisəli təhlilinə əsaslanır. Təhlil 2022–2024-cü illərdə dərc olunmuş, ədəbiyyat siyahısında göstərilən on mənbə daxil edilmişdir. Bunlar sistemli icmallar, bir meta-analiz və empirik tədqiqatlardan ibarətdir və onlayn və hibrid təhsili, müəllim hazırlığını, zehni səyi, layihə əsaslı öyrənməni, autentik qiymətləndirməni, həmyaşd rəyini, generativ süni intellekti, adaptiv texnologiyaları və tələbə təşəbbüsünü əhatə edir.

Mənbələr dörd istiqamət üzrə qruplaşdırılmışdır: tələbələrin planlaşdırılması və metakognitiv nəzarəti, müəllimin yönləndirici rolu, rəqəmsal texnologiyaların pedaqoji funksiyası və qiymətləndirmənin inkişafyönlü xarakteri. Hər mənbədən əsas nəticələr çıxarılmış, istiqamətlər üzrə müqayisə edilmiş, bir-birini təsdiq edən və ya tamamlayan müddəalar müəyyənləşdirilmişdir. Növbəti mərhələdə bu müddəalar sintez edilmiş və tələbə muxtariyyətini, müəllim dəstəyini və rəqəmsal alətlərdən məqsədyönlü istifadəni birləşdirən “tənzimləyici öyrənmə ekosistemi” modelinin əsasını təşkil etmişdir.

Tədqiqatın məhdudiyyətlərini qeyd etmək vacibdir. Təhlil məhdud sayda mənbəyə əsaslanır. Mənbələr müxtəlif təhsil kontekstlərində və fərqli iştirakçı qruplarının iştirakı ilə aparılmışdır, buna görə də nəticələrin ali təhsilə tətbiqi ehtiyatla həyata keçirilməlidir. Təklif olunan model nəzəridir və

empirik olaraq sınaqdan keçirilməmişdir. Onun səmərəliliyi gələcək tədqiqatlarda müəyyən edilməlidir.

TƏHLİL VƏ MÜZAKİRƏ

Özünü tənzimləyən öyrənmənin mərhələləri

Özünü tənzimləyən öyrənmə planlaşdırma, icra və refleksiya mərhələlərinin qarşılıqlı təsirinə əsaslanır. Planlaşdırma mərhələsində tələbə məqsədi müəyyən edir, əvvəlki biliklərini qiymətləndirir, vaxtı bölüşdürür və uyğun strategiya seçir. İcra zamanı tələbə diqqətini saxlayır, materialı təhlil edir, qeydlər aparır və anlama səviyyəsini yoxlayır. Refleksiya mərhələsində tələbə nəticələri ilkin məqsədlərlə müqayisə edir, səhvlərin səbəblərini araşdırır və növbəti addıma qərar verir.

Bu mərhələlər xətti deyil, dövrü işləyir: refleksiya zamanı aşkar edilən çətinliklər yeni planlaşdırmanın əsasına çevrilir. Məsələn, həftəlik hədəfə çatmayan tələbə səbəbi (vaxt çatışmazlığı, uyğun olmayan strategiya, zəif ilkin bilik) müəyyən etməli və növbəti həftənin planını dəyişməlidir. Mərhələlərin tələbə üçün görünən olması vacibdir, yəni tapşırıqlarda planlaşdırma, yoxlama və refleksiya üçün konkret yer nəzərdə tutulmalıdır.

Rəqəmsal və hibrid mühitlərin imkanları

Hibrid öyrənmə materialı müxtəlif vaxtlarda öyrənməyə, videoları təkrar izləməyə və öz tempdə işləməyə imkan verir. Lakin texnologiyanın mövcudluğu özünü tənzimləməni avtomatik inkişaf etdirmir. Həftəlik məqsədlər, aralıq tapşırıqlar, özünü qiymətləndirmə sualları və rəy imkanları rəqəmsal platformaya əvvəlcədən daxil edilməlidir. Əks halda platforma sadəcə materialların saxlandığı məkana çevrilir.

Adaptiv sistemlər tələbənin səviyyəsinə uyğun fərdi tapşırıqlar təklif edə bilər, lakin bunun üçün aydın pedaqoji məqsədlər və müəllimin texnologiyadan istifadəyə hazırlığı lazımdır (Luo & Zhou, 2024; Sibley et al., 2024). Başqa sözlə, adaptiv texnologiyanın faydası onun texniki imkanlarından çox tətbiq şərtlərindən asılıdır. Rəqəmsal alətlərin seçilməsində əsas meyar onların tələbələrə fəaliyyətini planlaşdırmaqda, izləməkdə və üzərində düşünməkdə nə dərəcədə kömək etməsi olmalıdır.

Zehni səy və öyrənmənin dəqiq qiymətləndirilməsi

Tələbənin sərf etdiyi zehni səy öz öyrənməsinə dair dəqiq mühakimə ilə eyni deyil. Uzun müddət çalışmaq mövzunun tam mənimsənilmədiyini göstərməyə bilər. Meta-analitik nəticələr göstərir ki, monitoring mühakimələri öyrənmə nəticələri ilə əlaqəlidir, zehni səy isə təkbəşinə etibarlı göstərici deyil (David et al., 2024).

Bu nəticə praktikada əhəmiyyətlidir, çünki tələbələr öz öyrənmələrini qiymətləndirərkən “çox vaxt sərf etmək” hissinə arxalana bilərlər. Daha dəqiq monitoring üçün tələbələr mövzunu kitabdan

istifadə etmədən izah etməli, yeni məsələni həll etməli və öyrəndikləri anlayışlar arasında əlaqələr qurmalıdır. Müəllim tapşırıqlara qısa özünüyoxlama sualları əlavə etməklə (məsələn, “Bu anlayışı başqasına izah edə bilərəmmi?”) tələbələrə həqiqi anlama səviyyələrini görməyə kömək edə bilər.

Müəllimin yönləndirici rolu

Müəllimin rolu məlumatın ötürülməsi ilə məhdudlaşmamalıdır. Müəllim məqsədləri izah etməli, öyrənmə strategiyalarını nümayiş etdirməli, tapşırıq meyarlarını aydınlaşdırmalı və tələbələrə növbəti addımı müəyyən etməkdə kömək etməlidir. Özünüənzimləyən öyrənmə müdaxilələrinin sistemli icmalı strategiyaların açıq şəkildə öyrədilməsinin və pilləli dəstəyin əhəmiyyətini göstərir (Fernández Ortube et al., 2024). Bu icmal gələcək müəllimlərə yönəlib, lakin onun əsas prinsipləri, yəni strategiyaların açıq öyrədilməsi və dəstəyin tədricən azaldılması ali təhsilin digər sahələrində də nəzərə alınmalıdır.

Praktikada pilləli dəstək üç addımda təşkil oluna bilər. Birincisi, müəllim strategiyaları nümunə üzərində nümayiş etdirir və düşüncəsini izah edir. İkincisi, tələbə strategiyaları müəllimin istiqamətverici suallarının köməyi ilə tətbiq edir. Üçüncüsü, dəstək azaldılır və tələbə strategiyaları müstəqil seçir. Beləliklə, müəllim fasilitator və mentor kimi çıxış edir, tələbə isə öz öyrənməsinə görə əsas məsuliyyəti tədricən öz üzərinə götürür.

Tələbə təşəbbüsü

Tələbə təşəbbüsü özünüənzimləmənin mühüm göstəricisidir. Tələbələr sual verdikdə, əlavə mənbələr təklif etdikdə və tapşırıqın forması barədə fikir bildirdikdə öyrənmənin fəal iştirakçısına çevrilirlər. Təşəbbüsün faydalı nəticəyə çevrilməsi üçün o, konkret öyrənmə məqsədi və aydın fəaliyyət mexanizmi ilə əlaqələndirilməlidir (Reeve & Cheon, 2022).

Praktikada təşəbbüs üçün imkanlar yaradılmalıdır: tələbələr mövzu daxilində sual seçə, tapşırıqın alternativ formasını təklif edə və ya əlavə mənbə gətirə bilərlər. Təşəbbüsün təsadüfi qalmaması üçün müəllim təklifin öyrənmə məqsədi ilə əlaqələndirilməsini tələb etməlidir. Məsələn, əlavə mənbə təklif edən tələbə onun mövzunu necə tamamladığını izah etməlidir.

Layihə əsaslı öyrənmə

Layihə əsaslı öyrənmə tələbələrə problemi müəyyən etməyə, məqsəd qoymağa, məlumat toplamağa, nəticə hazırlamağa və öz fəaliyyətini qiymətləndirməyə imkan verir. Bu proses planlaşdırma, əməkdaşlıq, qərarqəbul etmə və refleksiya bacarıqlarını birlikdə inkişaf etdirir. Layihə əsaslı fəaliyyətin problemlərin həlli və karyera ilə bağlı bacarıqların inkişafına müsbət təsir göstərdiyi bildirilir (Lee & Lee, 2024).

Layihənin özünüənzimləmə baxımından səmərəli olması onun strukturundan asılıdır. Layihə mərhələlərə bölünməli, hər mərhələ üçün aralıq nəticə və qısa refleksiya tapşırığı müəyyən

edilməlidir. Qrup layihələrində hər tələbənin məsuliyyət sahəsi aydın göstərilməlidir ki, əməkdaşlıq formal əmək bölgüsünə çevrilməsin. Layihənin sonunda tələbələr yalnız məhsulu deyil, işin gedişatını, rastlaşdıqları çətinlikləri və onları necə aşdıqlarını da təqdim etməlidirlər.

Autentik qiymətləndirmə

Autentik qiymətləndirmə tələbələrdən nəzəri məlumatı təkrarlamağı deyil, biliyi real və ya real situasiyalara yaxın hallarda tətbiq etməyi tələb edir. Tələbələr konkret problemin səbəblərini araşdırır, alternativ həlləri müqayisə edir və qərarlarını əsaslandırırlar. Bu cür qiymətləndirmə tənqidi təfəkkürün, problemlərin həllinin və əməkdaşlığın inkişafına kömək edir (Vlachopoulos & Makri, 2024).

Özünü-tənzimləmə baxımından autentik tapşırığın üstünlüyü ondadır ki, tələbələr nəticəni əvvəlcədən proqnozlaşdırma bilmir və öz yanaşmalarına nəzarət etməyə, lazım gəldikdə onu dəyişməyə məcbur olurlar. Qiymətləndirmə meyarları tapşırıqla birlikdə açıqlanmalıdır ki, tələbələr öz irəliləyişlərini yoxlaya bilsinlər. Beləliklə, qiymətləndirmə yalnız qiymət vermək üçün deyil, həm də tələbəyə növbəti addımı göstərmək üçün xidmət edir.

Həmyaşlı rəyi

Həmyaşlı rəyi tələbələrə öz işləri barədə kənar baxış formalaşdırmağa kömək edir. Bunun üçün meyarlar əvvəlcədən izah edilməli, tələbələr konkret və inkişaf yönümlü rəy verməyə öyrədilməlidir. Tələbələrin rollarının rəy verməyə və rəy almağa təsiri də nəzərə alınmalıdır (Stančić et al., 2024).

Faydalı üsullardan biri “ikiqat refleksiya”dır. Bu üsulda tələbə əvvəlcə öz işini qiymətləndirir, sonra həmyaşlı rəyini oxuyur və iki qiymətləndirmə arasındakı fərqi təhlil edir. Fərqi təhlili tələbələrə özünüqiymətləndirmənin dəqiqliyini yoxlamağa və özlərinin görmədiyi çatışmazlıqları fərqləndirməyə imkan verir. Rəyin keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq üçün sadə çərçivədən istifadə oluna bilər: işin güclü cəhəti, təkmilləşdirilə biləcək tərəfi və konkret təklif.

Generativ süni intellektin rolu

Generativ süni intellekt ideyaların yaradılmasında, mətn planlarının hazırlanmasında və alternativ izahların əldə olunmasında faydalı ola bilər. Lakin hazır cavabın yoxlanılmadan qəbul edilməsi müstəqil təfəkkürü və akademik dürüstlüyü zəiflədə bilər. Süni intellektin köməyi ilə rəqəmsal multimodal yaradıcılıqda və ədəbiyyat yazıda tələbələrin koqnitiv prosesləri müqayisə edilmişdir (Liu et al., 2024). Bu tədqiqat yazı fəaliyyətinə aiddir, buna görə də onun nəticələri digər tapşırıq növlərinə ehtiyatla tətbiq edilməlidir.

Özünü-tənzimləmə baxımından tövsiyə olunan ardıcılıq belədir: tələbə əvvəlcə öz ideyasını formalaşdırır, sonra süni intellektdən alternativ yanaşmalar əldə edir, məlumatı etibarlı mənbələrlə yoxlayır və yekun mətni müstəqil şəkildə yenidən qurur. Bu ardıcılıq süni intellekti cavab

mənbəyindən öz təfəkkürünü sınamaq vasitəsinə çevirir. Müəllim də öz növbəsində tapşırıqlarda süni intellektdən istifadə qaydalarını aydın müəyyən etməli və tələbələrdən qısa qeyd vasitəsilə istifadəni əsaslandırmağı tələb edə bilər.

Nəticələrin müqayisəli müzakirəsi

Mənbələrin müqayisəsi göstərir ki, onlar müxtəlif mövzulara toxunsalar da, ümumi nəticədə birləşirlər: özünütənzimləyən öyrənmə yalnız tələbənin fərdi xüsusiyyəti deyil, öyrənmə mühiti tərəfindən formalaşan bacarıqdır. Hibrid öyrənmə və adaptiv texnologiyalar üzrə tədqiqatlar göstərir ki, texnoloji imkanlar pedaqoji dəstəklə birlikdə işləyir. Müdaxilələrin icmalları strategiyaların açıq öyrədilməsini ön plana çəkir. Qiymətləndirmə, layihələr və rəy üzrə tədqiqatlar tələbələrin biliyi tətbiq etməsi və öz fəaliyyətini təhlil etməsi üçün real situasiyaların vacibliyini vurğulayır.

Eyni zamanda mənbələr vurğuya görə fərqlənir. Bəzi tədqiqatlar daha çox tələbələrin koqnitiv və metakoqnitiv fəaliyyətinə, digərləri müəllimə və öyrənmə mühitinin təşkilinə, başqaları isə qiymətləndirmə formalarına diqqət yetirir. Bu fərqlər bir-birinə zidd deyil, əksinə, özünütənzimləmənin çoxcəhətli xarakterini göstərir. Bu səbəbdən yalnız bir komponentə, məsələn, yalnız rəqəmsal platformaya və ya yalnız yeni qiymətləndirmə formasına əsaslanan yanaşma kifayət etməyə bilər. Təklif olunan model bu çoxcəhətliliyi vahid çərçivədə nəzərə almağa çalışır.

Birləşdirici funksiya kimi rəy və refleksiya

Təhlil edilən istiqamətlərin ümumi cəhəti rəyin tələbənin növbəti qərarına çevrilməsidir. Rəy yalnız səhvi göstərdikdə deyil, konkret növbəti addımı təklif etdikdə özünütənzimləməyə xidmət edir. Müəllimdən, həmyaşıddan və ya rəqəmsal platformadan gələn rəy tələbələrə öz fəaliyyətini ilkin məqsədlə müqayisə etməyə imkan verməlidir. Əks halda rəy yalnız qiymətin izahı olaraq qalır və sonrakı planlaşdırmaya təsir etmir.

Refleksiya isə prosesin sonunda formal “nəticə yaz” tapşırığına çevrilməməlidir. Tələbələrdən qısa və konkret suallara cavab vermək gözlənilə bilər: hansı strategiya işlədi, hansı mərhələdə çətinlik yarandı və növbəti dəfə nə dəyişdirilməlidir. Belə suallar tələbələrə öyrənmə təcrübələrini sistemli şəkildə təhlil etməyə imkan verir. Onlar həm də müəllimə tələbənin hansı mərhələdə dəstəyə ehtiyac duyduğunu görmək imkanı yaradır.

“Tənzimləyici öyrənmə ekosistemi” modeli

Aparılan təhlil əsasında “tənzimləyici öyrənmə ekosistemi” modeli təklif olunur. Model dörd komponenti birləşdirir: tələbə təşəbbüsü, pilləli müəllim dəstəyi, məqsədyönlü texnologiya və autentik qiymətləndirmə. Ekosistem anlayışı onu vurğulayır ki, komponentlər ayrı-ayrılıqda deyil, bir-birini tamamlayaraq işləyir: texnologiya müəllim dəstəyi olmadan, qiymətləndirmə tələbə

təşəbbüsü olmadan, təşəbbüs isə aydın meyarlar olmadan öz funksiyasını tam yerinə yetirmir. Komponentlərin məzmunu Cədvəl 1-də təqdim olunur.

Cədvəl 1. “Tənzimləyici öyrənmə ekosistemi” modelinin komponentləri

Komponent	Əsas iştirakçı	Funksiya	Dəstəklənən bacarıqlar
Tələbə təşəbbüsü	Tələbə	Məqsəd qoyur, strategiya seçir, öz fəaliyyətinə nəzarət edir, sual verir və təkliflər irəli sürür	Planlaşdırma, özünümonitorinq, muxtariyyət
Pilləli müəllim dəstəyi	Müəllim	Məqsəd və meyarları izah edir, strategiyaları nümayiş etdirir, dəstəyi tədricən azaldır	Strategiya seçimi, metakognitiv fəaliyyət
Məqsədyönlü texnologiya	Rəqəmsal platforma	Həftəlik məqsədləri, aralıq tapşırıqları, özünüqiymətləndirmə suallarını və rəy imkanlarını görünən edir	Monitorinq, resursların idarə edilməsi
Autentik qiymətləndirmə və rəy	Müəllim, həmyaşd, tələbə	Biliyin tətbiqini yoxlayır, özünüqiymətləndirməni həmyaşd rəyi ilə müqayisə edir	Refleksiya, tənqidi təfəkkür, qərarqəbuletmə

Model dövrü işləyir. Tələbə məqsəd qoyur, müəllim meyarları və strategiyaları dəqiqləşdirir, texnologiya prosesə nəzarət etməyə imkan verir, autentik tapşırıq və rəy vasitəsilə aşkar edilən boşluqlar isə növbəti məqsədin əsasına çevrilir. Beləliklə, qiymətləndirmə prosesin sonu deyil, yeni planlaşdırmanın başlanğıcıdır.

Modeli tətbiq etmək üçün tədris dövrü (məsələn, bir mövzu və ya layihə) aşağıdakı ardıcılıqla təşkil edilə bilər: mövzunun əvvəlində tələbə şəxsi məqsəd və plan yazır; tədris zamanı rəqəmsal platformada aralıq özünüyoxlama tapşırıqlarını yerinə yetirir; layihə və ya autentik tapşırıq üzərində işləyir; həmyaşd rəyini öz qiymətləndirməsi ilə müqayisə edir və nəhayət, refleksiya yazaraq növbəti dövr üçün düzəlişləri müəyyən edir. Modelin real təhsil şəraitində səmərəliliyini müəyyən etmək üçün gələcəkdə eksperimental və ya qarışıq metodlu tədqiqatlar lazımdır.

Praktik tövsiyələr

Təhlil ali təhsil müəssisələri və müəllimlər üçün bir neçə tövsiyə verməyə imkan yaradır. Birincisi, özünütənzimləyən öyrənmə strategiyaları ayrıca fənn kimi deyil, mövcud kursların tapşırıqları çərçivəsində açıq şəkildə öyrədilməlidir. İkincisi, rəqəmsal platformalar məqsəd qoyma, aralıq yoxlama və refleksiya üçün hazır məkanlar təqdim etməlidir. Üçüncüsü, qiymətləndirmə tapşırıqları biliyin tətbiqini yoxlamalı, meyarlar isə iş başlamazdan əvvəl tələbələrə məlum olmalıdır. Dördüncüsü, həmyaşd rəyi təsadüfi deyil, əvvəlcədən öyrədilmiş çərçivə əsasında təşkil edilməlidir.

Beşincisi, hər kurs üçün süni intellektdən istifadə qaydaları müəyyən edilməli, tələbələr nəticələri yoxlamağa və müstəqil şəkildə yenidən işləməyə yönləndirilməlidir. Nəhayət, müəllimlərin özləri də strategiyaların öyrədilməsi, pilləli dəstək və rəqəmsal alətlərin pedaqoji istifadəsi üzrə hazırlıq keçməlidir, çünki tələbə muxtariyyətinin dəstəklənməsi müəllimdən yeni peşəkar bacarıqlar tələb edir.

Bu tövsiyələri tətbiq edərkən müxtəlif fənlərin və tələbə qruplarının xüsusiyyətləri nəzərə alınmalıdır. Məsələn, texniki ixtisaslarda autentik tapşırıq laboratoriya və ya layihə tapşırığı, humanitar sahələrdə isə hal təhlili və ya mətn əsaslı problem şəklində ola bilər. Hər iki halda əsas prinsip dəyişmir: tələbə məqsədi bilir, fəaliyyətinə nəzarət edir, rəy alır və növbəti addımı müəyyən edir.

NƏTİCƏ

Müasir öyrənmə şəraitində özünütənzimləyən öyrənmə akademik uğuru, müstəqil qərar qəbulunu, tənqidi təfəkkürü və davamlı inkişafı gücləndirən əsas amillərdən biridir. Təhlil göstərdi ki, bu bacarıqların formalaşması nə yalnız tələbənin şəxsi səyindən, nə də yalnız texnologiyanın imkanlarından asılıdır. Rəqəmsal texnologiya, müəllim dəstəyi, autentik tapşırıqlar, layihə fəaliyyəti, həmyaşd rəyi və refleksiv qiymətləndirmə bir-biri ilə əlaqələndirildikdə nəticələr daha əlverişli olur.

Praktik baxımdan tədris prosesi tələbələrin məqsəd qoyması, strategiya seçməsi, öyrənmələrinin sübutlarını təhlil etməsi və fəaliyyətini yenidən qurması üçün şərait yaratmalıdır. Təklif olunan “tənzimləyici öyrənmə ekosistemi” modeli tələbəni passiv iştirakçıdan məsuliyyətli iştirakçıya, müəllimi isə dəstək göstərən fasilitatora çevirməyi hədəfləyir. Modelin nəzəri olduğunu nəzərə alsaq, onun müxtəlif fənlərdə və təhsil mühitlərində sınaqdan keçirilməsi gələcək tədqiqatlar üçün perspektivli istiqamətdir.

Beləliklə, ali təhsil müəssisələri tələbələrə yalnız nəyi öyrənməyi deyil, həm də necə öyrənməyi, öz fəaliyyətinə necə nəzarət etməyi və əldə etdikləri biliyi yeni situasiyalarda necə tətbiq etməyi öyrətməlidir.

İSTİFADƏ OLUNAN ƏDƏBİYYATLAR

- David, L., Biwer, F., Baars, M., Wijnia, L., Paas, F., & de Bruin, A. B. (2024). The relation between perceived mental effort, monitoring judgments, and learning outcomes: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 36, 66. <https://doi.org/10.1007/s10648-024-09903-z>
- Fernández Ortube, A., Panadero, E., & Dignath, C. (2024). Self-regulated learning interventions for pre-service teachers: A systematic review. *Educational Psychology Review*, 36, 113. <https://doi.org/10.1007/s10648-024-09919-5>

- Lee, Y., & Lee, B. (2024). Developing career-related skills through project-based learning. *Studies in Educational Evaluation*, 83, 101378. <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2024.101378>
- Liu, M., Zhang, L. J., & Biebricher, C. (2024). Investigating students' cognitive processes in generative AI-assisted digital multimodal composing and traditional writing. *Computers & Education*, 211, 104977. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2023.104977>
- Luo, R.-Z., & Zhou, Y.-L. (2024). The effectiveness of self-regulated learning strategies in higher education blended learning: A five years systematic review. *Journal of Computer Assisted Learning*, 40(6), 3005–3029. <https://doi.org/10.1111/jcal.13052>
- Reeve, J., & Cheon, S. H. (2022). When students show some initiative: Two experiments on the benefits of greater agentic engagement. *Learning and Instruction*, 80, 101564. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2021.101564>
- Sibley, L., Lachner, A., Plicht, C., Fabian, A., Backfisch, I., Scheiter, K., & Bohl, T. (2024). Feasibility of adaptive teaching with technology: Which implementation conditions matter? *Computers & Education*, 219, 105108. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2024.105108>
- Stančić, M., Milin, V., & Gašić, A. (2024). Peer feedback in higher education: How students' roles affect providing and receiving feedback. *Studies in Educational Evaluation*, 83, 101408. <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2024.101408>
- Vlachopoulos, D., & Makri, A. (2024). A systematic literature review on authentic assessment in higher education: Best practices for the development of 21st century skills, and policy considerations. *Studies in Educational Evaluation*, 83, 101425. <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2024.101425>
- Xu, Z., Zhao, Y., Liew, J., Zhou, X., & Kogut, A. (2023). Synthesizing research evidence on self-regulated learning and academic achievement in online and blended learning environments: A scoping review. *Educational Research Review*, 39, 100510. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2023.100510>

ABSTRACT

DEVELOPING STUDENTS' SELF-REGULATED LEARNING SKILLS IN THE MODERN LEARNING ENVIRONMENT

Chinara Taghizade
Nakhchivan State Technical College under Nakhchivan State University, Nakhchivan,
Azerbaijan

In modern learning environments, the combination of online, hybrid and traditional models requires students to set goals, manage time, monitor their learning and evaluate outcomes. This article

examines the factors that influence the development of self-regulated learning through a theoretical and comparative analysis of selected scholarly sources. The analysis shows that planning, self-monitoring, reflection and goal-oriented feedback are the core components of this process. Project-based activity, authentic assessment, peer feedback, digital platforms and adaptive technologies can strengthen students' sense of responsibility, but this requires the teacher to act as a mentor and facilitator. The article proposes a "regulatory learning ecosystem" model that integrates student initiative, scaffolded teacher support, purposeful technology and authentic assessment, offers practical recommendations and notes the limitations of the study.

Keywords: *self-regulated learning; hybrid education; metacognitive skills; digital learning; authentic assessment; peer feedback; regulatory learning ecosystem.*

АННОТАЦИЯ

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ САМОРЕГУЛИРУЕМОГО ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ В СОВРЕМЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

Чинара Тагизаде

Нахчыванский государственный технический колледж при Нахчыванском
государственном университете, Нахчыван, Азербайджан

В современной образовательной среде сочетание онлайн-, гибридной и традиционной моделей обучения требует от студентов умения ставить цели, управлять временем, контролировать процесс обучения и оценивать результаты. В статье на основе теоретического и сравнительного анализа отобранных научных источников рассматриваются факторы, влияющие на развитие саморегулируемого обучения. Анализ показывает, что планирование, самоконтроль, рефлексия и целенаправленная обратная связь являются основными компонентами этого процесса. Проектная деятельность, аутентичное оценивание, обратная связь от сверстников, цифровые платформы и адаптивные технологии могут укреплять чувство ответственности студентов, однако для этого преподаватель должен выступать в роли наставника и фасилитатора. В статье предлагается модель «регулирующей образовательной экосистемы», объединяющая инициативу студента, поэтапную поддержку преподавателя, целенаправленное использование технологий и аутентичное оценивание; даются практические рекомендации и указываются ограничения исследования.

Ключевые слова: *саморегулируемое обучение; гибридное образование; метакогнитивные навыки; цифровое обучение; аутентичное оценивание; обратная связь от сверстников; регулирующая образовательная экосистема.*

